

Sygn. akt SDI 79/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Przemysław Kalinowski

SSN Dorota Rysińska

Protokolant Anna Kuras

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby
Radców Prawnych radcy prawnego Alicji Kujawy,

w sprawie **radcy prawnego A.P.**,

obwinionej z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w
brzmieniu obowiązującym do dnia 24 grudnia 2014 r.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 22 listopada 2017 r.

kasacji wniesionej przez obrońców obwinionej

od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych
w [...] z dnia 5 kwietnia 2017 r.,

zmieniającego orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego w [...] z dnia 15
listopada 2016 r.,

**1. uchyla zaskarżone orzeczenie oraz utrzymane nim w mocy
orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego w [...] z dnia 15
listopada 2016 r. i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art.
70 ust. 2 ustawy o radcach prawnych i art. 74¹ pkt 1 tej ustawy
postępowanie w sprawie umarza;**

- 2. kosztami postępowania dyscyplinarnego obciąża:**
- za postępowanie przed Okręgowym Sądem Dyscyplinarnym**
 - Okręgową Izbę Radców Prawnych w [...];**
 - za postępowanie przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym -**
 - Krajową Izbę Radców Prawnych;**
 - za postępowanie przed Sądem Najwyższym - Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Radca prawny A.P. została obwiniona o to, że jako pełnomocnik strony powodowej, w pozwie o zapłatę z dnia 19 kwietnia 2012 r., złożonym 24 kwietnia 2012 r do Sądu Okręgowego X Wydział Gospodarczy w [...], złożyła wniosek o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania w charakterze świadka, radcę prawnego B. K., na okoliczność przeprowadzenia negocjacji między stronami postępowania, czyli okoliczności znane mu w związku z wykonywaniem zawodu, w wyniku czego dopuściła się przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o radcach prawnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 233; dalej: u.r.p.) w zw. z art. 17 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

Orzeczeniem Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...] z dnia 15 listopada 2016 r., została uznana za winną zarzucanego jej przewinienia dyscyplinarnego, za które wymierzono jej karę nagany i obciążono kosztami postępowania w wysokości 3 000 złotych.

Od tego orzeczenia odwołanie wnieśli obrońcy obwinionej, którzy podnieśli zarzuty:

- błędów w ustaleniach faktycznych, mających wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia;
- rażącej obrazy prawa procesowego, tj. art. 6 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 374 § 1 k.p.k. w zw. z art. 117 § 2 k.p.k., art. 424 k.p.k., a także art. 68³ ust. 5 u.r.p. oraz art. 60⁴ ust. 1 u.r.p.;
- rażącej niewspółmierności kary.

Na podstawie tych zarzutów wnieśli o zmianę zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie od zarzucanego przewinienia, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w [...] orzeczeniem z dnia 5 kwietnia 2017 r. zmienił zaskarżone orzeczenie w zakresie kwalifikacji prawnej, wskazując na pkt 2 w przywołanym przez Sąd pierwszej instancji art. 64 ust. 1 u.r.p., a ponadto obniżył wysokość kosztów postępowania, jakimi obciążono obwinioną z 3000 do 2000 złotych.

Od tego orzeczenia kasację wnieśli obrońcy obwinionej, podnosząc zarzut upływu terminu przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego przypisanego obwinionej w momencie orzekania przez Sąd drugiej instancji. Ponadto w kasacji sformułowano zarzuty rażącego naruszenie prawa, polegającego na obrazie art. 6 k.p.k. w związku z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 68³ ust. 5 u.r.p. w związku z art. 70⁴ pkt 1 u.r.p., przejawiające się w pozbawieniu gwarantowanego obwinionej prawa do obrony przez:

- przyjęcie przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny za Okręgowym Sądem Dyscyplinarnym błędnych ustaleń, że wydanie orzeczenia pozostającego w ewidentnej sprzeczności z jego uzasadnieniem, nie ma wpływu na wynik sprawy w sytuacji, gdy uzasadnienie odnosi się do innej kary niż wymierzona w orzeczeniu;
- przyjęcie przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny błędnego założenia, że doręczenie obwinionej i jej obrońcom jedynie orzeczenia bez jego uzasadnienia – w sytuacji, gdy ustawa nakłada przy orzeczonej karze nagany doręczyć uzasadnienie z urzędu – nie może być uznane za ograniczenie prawa do obrony;
- przyjęcie przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny, że usprawiedliwiona nieobecność obwinionej i jej pełnomocników na rozprawie w dniu 15 listopada 2016 r. nie ograniczała prawa do obrony obwinionej w sytuacji, gdy obwiniona i jej obrońcy usprawiedliwili z odpowiednim wyprzedzeniem nieobecność na planowanej na 15 listopada 2016 r. i wyrazili wolę uczestnictwa w rozprawie.

Na podstawie tych zarzutów skarżący wnieśli o uchylenie orzeczeń Sądów dyscyplinarnych obu instancji i umorzenie postępowania, ewentualnie o uchylenie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest częściowo zasadna.

O ile za trafne można uznać stanowisko Wyższego Sądu Dyscyplinarnego co do charakteru naruszenia art. 70⁴ u.r.p., które nie mogło stanowić podstawy do uchylenia orzeczenia Sądu pierwszej instancji, skoro uzasadnienie zostało ostatecznie, choć ze zwłoką, sporządzone i doręczone obwinionej i jej obrońcom, to jednak Sąd odwoławczy wadliwie odniósł się do zarzutu naruszenia prawa do obrony obwinionej na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji, wyrażającego się w przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15.11.2016 r. pod nieobecność obwinionej i jej obrońców, którzy z uwagi na obowiązki zawodowe wnosili o odroczenie terminu rozprawy

Przede wszystkim należy zauważyć, że wniosek obwinionej i jej obrońcy o odroczenie rozprawy z powodu kolizji z obowiązkami zawodowymi został złożony w Sądzie dyscyplinarnym w dniu 21.10.2016 r., tj. w dzień po odbiorze wezwania przez obwinioną (k. 393 i 395). Wprawdzie w piśmie od klienta obwinionej, dołączonym do wniosku, wskazano, że negocjacje biznesowe, w których obecność obwinionej i jednej z jej obrońców będzie nieodzowna odbędą się około 15 listopada, to jednak wskazanie tylko przybliżonej daty wykonywania obowiązków zawodowych przez obwinioną i jej obrońcę należy uznać za uzasadnione, bowiem nie można było wymagać określenia precyzyjnego harmonogramu negocjacji i związanej z nimi koniecznej pomocy prawnej, świadczonej przez obwinioną i jej obrońcę. Za dowolne należy zatem uznać stwierdzenie Sądu *ad quem*, że nieobecność na rozprawie w dniu 15.11.2016 r. nie ograniczała prawa do obrony obwinionej (s. 7 uzasadnienia).

Okoliczności wskazane we wniosku, potwierdzone oświadczeniem klienta obwinionej powinny były zatem zostać uznane za usprawiedliwiające nieobecność obwinionej na rozprawie. Wprawdzie art. 68³ ust. 5 u.r.p. wymaga dla usprawiedliwienia niestawiennictwa obwinionego i jego obrońcy wskazania i uprawdopodobnienia wyjątkowych przyczyn, to jednak z uwagi na charakter tego unormowania, limitującego prawo do bezpośredniej obrony, nie można go interpretować zawężająco, lecz literalnie. Użycie przez ustawodawcę zwrotu: „wyjątkowe przyczyny”, choć niewątpliwie nakazuje badać ze szczególną wnikliwością i rygoryzmem kwestię usprawiedliwienia nieobecności, ograniczając je do sytuacji szczególnych, to jednak w dalszym ciągu zakres znaczeniowy tego sformułowania, stanowiącego przecież klauzulę generalną, pozostawia judykaturze pewną swobodę interpretacji, mieszcząc w sobie szereg bliżej nieokreślonych sytuacji, w tym także ze sfery tzw. cienia semantycznego. Dlatego ocena przesłanki usprawiedliwienia nieobecności w kontekście omawianego unormowania powinna uwzględniać nie tylko okoliczności związane bezpośrednio z niemożnością stawienia się na rozprawę, ale również wcześniejszą postawę obwinionej i jej obrońców, szybkość podjęcia inicjatywy w przedmiocie

wniosku o odroczenie rozprawy oraz bliskość upływu terminu przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego. Dowolność stwierdzeń Wyższego Sądu Dyscyplinarnego w ramach rozpoznania zarzutów odwoławczych, dotyczących gwarancji procesowych obwinionej, stanowi rażące naruszenie prawa procesowego, prowadząc do przeniknięcia błędów poczynionych przez Sąd pierwszej instancji do postępowania odwoławczego.

Kolejnym, jeszcze bardziej rażącym uchybieniem Sądu drugiej instancji w ramach przeprowadzonej kontroli instancyjnej było nieodniesienie się do zarzutu odwołania wskazującego na sprzeczność między sentencją orzeczenia a jego uzasadnieniem. Lektura części motywacyjnej orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego wskazuje, że jego intencją było wymierzenie kary upomnienia, zaś w orzeczeniu wymierzono obwinionej karę nagany. Potwierdza to wyraźnie wskazanie w uzasadnieniu orzeczenia Sądu *meriti*, że z uwagi na niekaralność wymierzono obwinionej najłżejszą karę dyscyplinarną (zob. s. 4 uzasadnienia OSD). Koresponduje z tym ponadto fakt niesporządzenia uzasadnienia z urzędu, co poza trybami konsensualnymi możliwe jest jedynie w przypadku wymierzenia kary upomnienia (art. 70⁴ ust. 2 u.r.p.). Uprawnia to do stwierdzenia, że kara nagany została orzeczona w sposób dowolny, bez wskazania uzasadnienia dla wymiaru tego rodzaju sankcji, co powinno zostać dostrzeżone i skorygowane przez Sąd odwoławczy.

Niewywiązanie się przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny z obowiązków rzetelnej kontroli instancyjnej, zwłaszcza w świetle ewidentnej sprzeczności między rodzajem kary a jej uzasadnieniem w części motywacyjnej orzeczenia sądu pierwszej instancji, prowadzi do konieczności uchylenia zaskarżonego orzeczenia Sądu odwoławczego, co w konsekwencji – wobec utraty waloru prawomocności orzeczenia Sądu pierwszej instancji – obliguje do uchylenia również tego orzeczenia i umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 70 ust. 2 u.r.p. O ile bowiem, wbrew twierdzeniom autora kasacji, na etapie rozpoznania sprawy przez Sąd drugiej instancji nie doszło do upływu terminu przedawnienia (orzeczenie WSD zostało ogłoszone w dniu 5 kwietnia 2017 r., zaś czyn obwinionej dokonany został 24 kwietnia 2012 r.), to obecnie powyższa negatywna przesłanka procesowa wystąpiła, albowiem w dniu wyrokowania przez Sąd Najwyższy, tj. 22 listopada 2017 r. upłynął 5-letni termin przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego, określony w art. 70 ust. 2 u.r.p.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku. O kosztach sądowych postępowania orzeczono na podstawie art. 70⁶ ust. 2 u.r.p. oraz art. 632 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 634 i art. 637a k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 u.r.p.

